

Bartosz Scheuer – Wniosek do Centralnej Komisji ds. Stopni i Tytułów Naukowych z dnia 23 kwietnia 2019 roku o przeprowadzenie postępowania habilitowanego w dziedzinie nauk ekonomicznych w dyscyplinie ekonomia

Załącznik nr 2a. Autoreferat przedstawiający opis dorobku i osiągnięć naukowych, w szczególności głównego osiągnięcia naukowego

1. Dane wnioskodawcy: Bartosz Scheuer

2. Posiadane dyplomy, stopnie naukowe – z podaniem nazwy, miejsca i roku ich uzyskania:

- stopień doktora nauk ekonomicznych w zakresie ekonomii nadany w dniu 12 grudnia 2002 roku przez Akademię Ekonomiczną im. Oskara Langego we Wrocławiu, Wydział Gospodarki Narodowej. Tytuł rozprawy doktorskiej: *Instytucjonalne granice rynku*; promotor w przewodzie doktorskim: prof. dr hab. Andrzej Matysiak.
- Tytuł magistra nadany w dniu 24 czerwca 1998 roku przez Akademię Ekonomiczną im. Oskara Langego we Wrocławiu, Wydział Zarządzania i Informatyki. Tytuł pracy magisterskiej: *Skutki przekształceń własnościowych w przedsiębiorstwie przemysłowym na przykładzie Browarów Dolnośląskich „Piaś” S.A.*; promotor pracy magisterskiej: prof. dr hab. Zofia Hasińska.

3. Informacje o dotychczasowym zatrudnieniu w jednostkach naukowych:

- Od 01.10.2002 roku do chwili obecnej: Uniwersytet Ekonomiczny we Wrocławiu (dawniej Akademia Ekonomiczna im. Oskara Langego we Wrocławiu):
 - ◆ Od 01.10.2002 roku do 30.04.2004 roku na Wydziale Inżynieryjno-Ekonomicznym (dawniej Inżynieryjno-Ekonomicznym Przemysłu), w Katedrze Ekonomii i Badań nad Rozwojem (dawniej Ekonomii i Gospodarowania Środowiskiem), na stanowisku asystenta;
 - ◆ Od 01.10.2002 roku do 30.04.2004 roku na Wydziale Inżynieryjno-Ekonomicznym (dawniej Inżynieryjno-Ekonomicznym Przemysłu), w Katedrze Ekonomii i Badań nad Rozwojem (dawniej Ekonomii i Gospodarowania Środowiskiem), na stanowisku adiunkta;

Od 01.10.2017 do chwili obecnej na Wydziale Nauk Ekonomicznych, w Katedrze Makroekonomii.

4. Wskazanie osiągnięcia wynikającego z art. 16 ust. 2 ustawy z dnia 14 marca 2003 r. o stopniach naukowych i tytule naukowym oraz o stopniach i tytule naukowym w zakresie sztuki (Dz. U. 2017 r. poz. 1789):

a) Monografia naukowa:

Scheuer Bartosz (2015), *Metodologia ekonomii w perspektywie konstruktywistycznej*, Wydawnictwo Uniwersytetu Ekonomicznego we Wrocławiu, Seria: Monografie i Opracowania nr 255.

Recenzenci wydawniczy:

Prof. zw. dr hab. Barbara Pogonowska, Uniwersytet Ekonomiczny w Poznaniu,

Prof. zw. dr hab. Janina Godłów-Legiędź, Uniwersytet Łódzki.

b) Omówienie celu naukowego pracy i osiągniętych wyników wraz z omówieniem ich ewentualnego wykorzystania:

Jednym z głównych elementów krytyki, jakiej ekonomia teoretyczna poddana została po ostatnim, światowym kryzysie gospodarczym, była próba podważenia samych jej podstaw i to nie tylko rozumianych, jako fundamentalne dla niej założenia (np. racjonalność) i modele (np. *homo oeconomicus*), ale też – a nawet przede wszystkim – jako filozoficzne i metodologiczne przekonania podzielane przez ekonomistów. W głównej mierze ekonomii głównego nurtu (ale też niektórym nurtom heterodoksyjnym) wytykano, że przyjmuje nierealistyczne założenia i w nadmierny sposób wykorzystuje narzędzia matematyczne oraz abstrakcyjne modelowanie do opisu zjawisk gospodarczych. Zarzuty te można w skrócie podsumować stwierdzeniem P. Krugmana, który w swoim słynnym artykule w NYT oskarżył ekonomistów o to, że oddalili się od rzeczywistości i pomylili prawdę z pięknem formalnej analizy.

W omawianej pracy przyjmuję za punkt wyjścia, leżące u podstaw owej krytyki przekonanie, iż kształt i treść teorii ekonomicznej są w dużej mierze warunkowane przez założenia filozoficzne i metodologiczne, a więc że faktycznie podstawy ekonomii jako nauki wymagają ponownego przemyślenia, jednak równocześnie wskazuję, że krytyka ta nie może być skuteczna (w sensie, że mogłaby doprowadzić do jakichś, faktycznie istotnych przeobrażeń ekonomii jako nauki), gdyż - paradoksalnie - jest formułowana w oparciu o te same konstrukcje i koncepcje filozoficzne, które stanowią fundament, będącej tej krytyki przedmiotem, ekonomii teoretycznej. W szczególności chodzi tu o fakt, iż zarówno ekonomiści głównego nurtu, których dokonania podawane są w wątpliwość, jak też większość ich krytyków przyjmuje (w dużej mierze *implicite*) za nieproblematyczne przesądzenia filozoficzne, które są charakterystyczne

dla, z jednej strony, logicznego pozytywizmu, z drugiej zaś, dla naukowego realizmu. Sytuacja ta sprawia, że dyskurs metodologiczny w ekonomii pozostaje ograniczony przez, prawomocne tylko w ramach tej tradycji filozoficznej (określanej w pracy mianem modernistycznej), opozycje, z których para „realistyczne-nierealistyczne” jest bodaj najbardziej znaną.

Z trochę innej perspektywy rzecz tę ujmując można też stwierdzić, że głównym bodźcem do napisania pracy *Metodologia ekonomii w perspektywie konstruktywistycznej* była świadomość nadmiernej obecności w dyskursie ekonomicznym orientacji filozoficznej, która we współczesnej filozofii ogólnej, a także w filozofii i metodologii nauki, poddana została surowej i w dużej mierze trafnej krytyce oraz tego, że ta „nadreprezentacja” jednej tradycji prowadzi do ograniczenia możliwości rozwoju ekonomii jako nauki.

W tym kontekście kluczową kwestią był wybór koncepcji filozoficznej, której siatka pojęciowa pozwalałaby w sposób możliwie najbardziej efektywny i heurystycznie płodny przedstawić odmienne, od dotychczas obecnych w dyskursie, ujęcie zagadnień i problemów poruszanych przez metodologów i filozofów ekonomii. Mając na uwadze jednak, że koncepcje z obszaru filozofii nauki, które do tego typu rozważań dotychczas były wykorzystywane (w szczególności K. Poppera racjonalizm krytyczny, I. Lakatosa metodologia Naukowych Programów Badawczych, czy T. Kuhna koncepcja rewolucji naukowych), nie spełniły pokładanych w nich nadziei, narzędziem analizy postanowiłem uczynić koncepcję, która dość radykalnie od tych już zastosowanych się różni, a którą była L. Flecka psychosocjologia poznania naukowego. Podstawowym jej rysem jest bowiem *stricte* konstruktywistyczny sposób postrzegania zagadnienia wiedzy naukowej, który w istotnym stopniu uzupełniają idee kolektywizmu i historyzmu epistemologicznego oraz paradygmatyczności poznania. Wybór tej akurat koncepcji nie był oczywiście przypadkowy, gdyż wynikał z mojego głębokiego przekonania, że jest ona wolna od słabości podejść alternatywnych i w tym właśnie sensie posiada znaczącą nad nimi przewagę heurystyczną.

W tym też kontekście, za cel badawczy omawianej pracy obrałem przeprowadzenie rekonstrukcji metodologicznego dyskursu w ekonomii z perspektywy owej Fleckowskiej psychosocjologii poznania naukowego. Rekonstrukcja ta w zamyśle miała umożliwić odpowiedź na pytanie, stanowiące problem badawczy: czy modernistyczne przesądzenia filozoficzne stanowią podstawowy czynnik ograniczający heurystyczny potencjał ekonomii jako nauki?

Twierdząca odpowiedź na to pytanie miała z kolei być w zamyśle równoznaczna z pozytywną weryfikacją hipotezy głównej, której treść była następująca: dyskurs

metodologiczny i filozoficzny w ekonomii jest obciążony przez modernistyczne przesądzenia filozoficzne, wedle których:

1. porządki bytu i wiedzy są od siebie oddzielone,
2. porządki te są jednak ze sobą zgodne, gdyż poznanie tę zgodność zapewnia;
3. paradygmatyczną relacją poznawczą jest relacja podmiot-przedmiot, w której ten pierwszy jest bierno-receptywny, a ten drugi jest w poznaniu odkrywany, istniejąc jednak obiektywnie i niezależnie od procesów poznawczych,
4. prawdziwość wyników poznania jest pojmowana wyłącznie w sposób zgodny z korespondencyjną koncepcją prawdy,
5. rola języka sprowadza się jedynie do bycia narzędziem prostej desygnacji elementów bytu, jawiących się w poznaniu, co jest równoznaczne z akceptacją desygnacyjnej koncepcji języka i to w jej najprostszej, tzw. „obrazkowej” wersji.

Weryfikacja tej hipotezy głównej została uzupełniona o weryfikację dwóch hipotez pomocniczych:

- pierwszej, wedle której przesądzenia te odpowiadają nie tylko za obecną postać dyskursu metodologicznego, ale też pełniły w nim konstytutywną rolę przez cały okres jego wzrastania, czyli od momentu, gdy ekonomię zaczęto odróżniać od innych nauk społecznych,
- i drugiej, głoszącej iż możliwość wyjaśnienia obecności konkretnych koncepcji i idei w tymże dyskursie istnieje wówczas tylko, gdy uwzględni się jednocześnie fakt ich konstruowania w oparciu o modernistyczne przesądzenia, jak też uzna je za pochodną wcześniej w dyskursie obecnych idei i koncepcji.

Ta ostatnia zależność była o tyle istotna, iż wobec uznania kolektywnego i historycznego charakteru procesów poznawczych i wiedzotwórczych stanowiła główny element konstrukcyjny w prowadzonym wywodzie, w którym właśnie wyjaśnienie roli wymienionych przesądzeń we współczesnym dyskursie, zostało poprzedzone analizą ich wpływu na proces wzrastania oraz zachowywania ciągłości i trwałości tego, co zostało określone mianem stylu myślowego współczesnej ekonomii.

Wybór koncepcji Fleckowskiej, niezwykle nowatorskiej, ale też mało znanej, jako źródła pojęć i konstrukcji analitycznych, za pomocą których ujęte zostały w pracy główne jej idee wiązał się oczywiście z koniecznością bardziej wnikliwego przedstawienia tej koncepcji. Dlatego też w rozdziale pierwszym pt. *Konstruktywizm epistemologiczny i Ludwika Flecka psychosocjologia poznania naukowego jako perspektywa badawcza* dokonałem szczegółowej jej rekonstrukcji, w szczególności wyjaśniając znaczenie kluczowych dla niej kategorii:

- kolektywu myślowego, pojmowanego przez Flecka, jako wspólnotę ludzi dzielących wspólne przekonania, dzielący ze sobą obrazy świata, pomiędzy którymi dokonuje się wymiana myśli,
- stylu myślowego, którego kolektyw jest nośnikiem, a który tożsamy jest z systemem przekonań podzielanych przez członków kolektywu,
- faktu naukowego, rozumianego jako relacja pojęć, która w dyskursie naukowym jest permanentnie rozwijana, a nie odkrywana, jako gotowa w procesach poznawczych,
- poznania, oznaczającego w tym kontekście, uwarunkowany przez dany styl myślowy, proces przyswajania przez jednostkę kolektywnie wypracowanych obrazów świata,
- prawdy, definiowanej jako zrelatywizowanego do stylu zdarzenia historyczno-myślowego.
- języka – stanowiącego - odmiennie względem modernistycznego, desygnacyjnego pojmowania jego roli - narzędzie tworzenia i konstruowania rzeczywistości, w szczególności rozwijania faktów naukowych.

W rozdziale drugim pt. *Źródła obecności modernizmu w metodologicznym dyskursie ekonomicznym*, zgodnie ze wspomnianą wcześniej i będącą jednym z istotniejszych elementów całej Fleckowskiej koncepcji ideą historycznego i kolektywnego charakteru procesów poznawczych, przeprowadziłem rekonstrukcję dyskursu metodologicznego w ekonomii, wskazując na stałą obecność w nim filozoficznych ograniczeń. W szczególności wykazałem, że źródeł przywiązania do modernistycznych przesądzeń filozoficznych należy upatrywać już w J.S. Milla metodzie indukcyjno-dedukcyjnej, która w dużej mierze zdeterminowała późniejszy rozwój poglądów filozoficznych i metodologicznych podzielanych przez kolejne generacje ekonomistów, gwarantując z jednej strony możliwość utrzymywania, iż fundamentalne dla ekonomii prawa mają dedukcyjny i w tym sensie niepodważalny charakter, z drugiej jednak umożliwiając twierdzenie, że ekonomia ta pozostaje nauką empiryczną. Ponadto wykazałem, jak kolejne, pojawiające się w dyskursie metodologicznym koncepcje, które w innym stylu myślowym mogłyby zostać zinterpretowane w duchu bliskim konstruktywizmowi, albo jakiegokolwiek innej filozoficznej tradycji, zostały odczytane na sposób modernistyczny. Tak stało się przede wszystkim z - kluczowym dla zrozumienia XX-wiecznej metodologii ekonomii - esejem M. Friedmana z 1953 roku, który zinterpretowano jako stanowisko instrumentalistyczne, ale jednak mieszczące się w ramach, wyznaczonych przez modernistyczną filozofię, opozycji. Przypadek ten, właśnie z racji jego znaczenia omawiam szerzej wskazując przede wszystkim na to, iż głównie jego wersja, którą rozpowszechnił P. Samuelson, a zgodnie z którą według Friedmana ekonomiści mogą w swych teoriach i modelach przyjmować nierealistyczne założenia, bo o sile teorii decyduje zgodność

jej predykcji (a nie założeń właśnie) z rzeczywistością, stanowi idealny przykład tego, jak styl myślowy warunkuje odczytanie danego stanowiska w sposób zgodny z prawomocnymi dla tego stylu kategoriami (w tym przypadku chodzi głównie o korespondencyjnie rozumianą realistyczność odniesień językowych do rzeczywistości). W końcowej części rozważań dotyczących Friedmanowskiego eseju dokonałem jego interpretacji, w sposób zgodny z konstruktywistyczną wizją nauki, co po pierwsze pozwalało wyraźniej dostrzec ograniczenia wynikające z jego modernistycznego odczytania, a po drugie umożliwiło odkrycie tkwiącego w nim potencjału, który właśnie z racji tychże ograniczeń nie mógł zostać w dyskursie metodologicznym ujawniony.

Istotnym elementem będącej przedmiotem tego rozdziału rekonstrukcji dyskursu metodologicznego w ekonomii była też, oparta o Fleckowską koncepcję języka, identyfikacja i analiza przesunięć znaczeniowych, które dotyczyły i nadal dotyczą podstawowych dla ekonomii kategorii w rodzaju „racjonalności” czy „aspektu ekonomicznego”. Przesunięcia te, dokonywane zgodnie z rozwijanymi w ramach stylu i osadzonymi w modernistycznym sposobie postrzegania świata kategoriami, pozwalały zachować ciągłość dyskursu, podtrzymując jednocześnie jego filozoficzny fundament.

Rozdział ten kończą rozważania dotyczące stanowiska M. Blauga i ujęcia przez tego autora kwestii obecności falsyfikacjonizmu w metodologii ekonomicznej. Wskazałem w nich, iż powszechna, choć raczej rytualna niż faktyczna, akceptacja tej metody przez ekonomistów wynikała, podobnie jak to miało miejsce z poglądami Friedmana, ze stylowego jej zinterpretowania, głównie w kategoriach korespondencyjnie pojmowanej prawdy. Co jednak najbardziej istotne, to że z analizy sposobu przedstawienia tej Popperowskiej idei przez Blauga wynikało, że zarzucając ekonomistom, iż praktykują oni nieszkodliwy falsyfikacjonizm, sam pojmował on go na modłę modernistyczną, w szczególności uznając, całkowicie niezgodnie z zawartą w *Logice odkrycia naukowego* definicją zdań bazowych, ale za to zgodnie ze stylem myślowym współczesnej ekonomii, że fakty, mogące stanowić potencjalne falsyfikatory teorii, są w jakiejś części od teorii niezależne i pozostają prawdziwe poza jakimkolwiek kontekstem teoretycznym.

W rozdziale trzecim pt. *Identyfikacja idei kanonicznych dyskursu metodologicznego w ekonomii*, zgodnie z nakreśloną na wstępie logiką koncepcji Flecka, która nakazuje postrzegać procesy tworzenia wiedzy, jako historycznie i dyskursywnie uwarunkowane, przeprowadziłem rekonstrukcję obecnego stanu dyskursu metodologicznego w ekonomii, po pierwsze wskazując, w jaki sposób stan ten jest efektem wcześniejszych etapów jego rozwoju, po drugie dokonując identyfikacji tzw. idei kanonicznych, czyli prawomocnych w ramach owego dyskursu

obszarów problemowych, których żywotność prowadzi do utrwalenia modernistycznego charakteru stylu myślowego współczesnej ekonomii. W szczególności chodziło tu o wykazanie, iż, będące głównymi osiami metodologicznych debat, opozycja formalizm-empiryzm w ekonomii oraz wywołana esejem Friedmana dyskusja na temat roli realistyczności założeń teorii ekonomicznych (osadzona z kolei w realistycznie interpretowanej dychotomii realistyczne-nierealistyczne) wytwarzają wrażenie, jakoby dyskurs metodologiczny charakteryzował się daleko idącym pluralizmem i dopuszczał sprzeczne stanowiska, gdy tymczasem wszelkie prowadzone pomiędzy tymi ostatnimi spory ostatecznie okazują się podtrzymywać nieproblematiczność wskazanych w hipotezie głównej modernistycznych przesądzeń. W tym też sensie możliwe stało się dodatkowo uzasadnienie wstępnych ustaleń, iż krytyka, jakiej ekonomia głównego nurtu została poddana po ostatnim kryzysie, a która formułowana była m. in. przez przedstawicieli realizmu naukowego (R.G. Lipsey, M. Blaug) i realizmu krytycznego (T. Lawson), wyrasta z tej samej tradycji filozoficznej, co podlegające krytyce koncepcje, gdyż uznając za prawomocne owe kanoniczne idee dyskursu (formalizm-empiryzm, realistyczność-nierealistyczność), prowadzi do utrwalenia modernistycznego charakteru całego stylu myślowego.

Rozdział ten kończą rozważania dotyczące heurystycznego potencjału stanowiska konstruktywistycznego, a więc możliwości wykorzystania silnie obecnych we współczesnej filozofii nauki (a właśnie znacząco „niedoreprezentowanych” w filozofii ekonomii) nurtów, powstałych wskutek krytyki modernizmu, do analizy dyskursu metodologicznego w ekonomii. Przede wszystkim chodziło tu o podkreślenie możliwości wykazania w oparciu o nie tkwiących w obecnym tegoż dyskursu kształcie ograniczeń, a przez to zaproponowania odmiennych sposobów wyjścia z impasu, w którym ekonomia się znalazła. Do najbardziej istotnych w tym względzie ustaleń zaliczyć należy stwierdzenie, wedle którego całkowicie należałoby zmienić postrzeganie roli danych empirycznych w uprawomocnianiu teorii, gdyż ich modernistyczna, zgodna ze stylem, interpretacja niejako wyłącza je z pola problemowego (a przynajmniej powieliła w dużej mierze schemat typowy dla logicznego pozytywizmu, w którym zdania obserwacyjne mają status relatywnie bardziej pewnych od teoretycznych), gdy tymczasem ujęcie ich w kategoriach Fleckowskich, jako elementów faktów naukowych, czyli konstruowanych w dyskursie relacji pojęć, nakazuje przyjąć traktowanie ich, jako silnie uteoretyzowanych oraz zrelatywizowanych do danego stylu i w konsekwencji ewoluujących wraz ze stylowym rozwojem myśli.

W zakończeniu starałem się jeszcze raz podkreślić, iż przedstawione w pracy rozważania wynikały nie tylko z przeświadczenia, wedle którego jeden z nurtów współczesnej

filozofii nauki jest właściwie nieobecny w filozofii i metodologii ekonomii i już choćby z tego względu należy tę lukę wypełnić, ale przede wszystkim z tego, że nurt ten wydaje się być heurystycznie bardziej płodny od tych, które dotychczas filozofowie i metodolodowie ekonomii wykorzystywali w swych rozważaniach. Innymi słowy, za wkład do nauki i swoistą wartość dodaną tej pracy należałoby uznać w związku z tym wprowadzenie do dyskursu filozoficznego i metodologicznego alternatywnego, względem już w nim obecnych, stanowiska, jak też wykazanie, że posiada ono potencjał, który umożliwia całkowicie odmienne ujęcie głównych kwestii problemowych, z którymi mierzą się współcześnie ekonomiści.

Wymienione powyżej zagadnienia uznać należy za mój wkład do dorobku naukowego w dyscyplinie ekonomia.

5. Omówienie pozostałych osiągnięć naukowo-badawczych.

5.1. Publikacje

Mój pozostały dorobek badawczy, poza przedstawioną do oceny monografią, można podzielić na trzy części. Pierwszy obejmował badania, które poprzedzały jej napisanie, drugi wiązał się z udziałem w projekcie badawczym „*Paradygmaty współczesnej makroekonomii z perspektywy zrównoważonego rozwoju*”, którego kierownikiem był dr Z. Dokurno i który finansowany był ze środków NCN w ramach grantu nr 3867/B/H03/2011/40, trzeci zaś stanowił próbę rozwinięcia wątków zawartych w omawianej powyżej pracy i wykorzystania dokonanych w jej ramach ustaleń do dalszych analiz.

Po obronie doktoratu w 2002 roku (tekst pracy doktorskiej, uzupełniony i poprawiony, stanowił podstawę opublikowanej w roku 2014 monografii pt. *Instytucjonalne granice rynku* (Wrocławskie Wydawnictwo Naukowe Atla2, recenzenci wydawniczy: prof. zw. dr hab. S. Czaja, prof. zw. dr hab. B. Pogonowska) moje badania obejmowały zagadnienia z pogranicza ekonomii, socjologii i filozofii społecznej. Do ważniejszych publikacji z tego okresu zaliczyć należy:

1. Scheuer B., *Instytucje społeczeństwa obywatelskiego a funkcjonowanie rynku*, w: *Nauki Humanistyczne*, Wydawnictwo Akademii Ekonomicznej we Wrocławiu nr 1008, Wrocław 2003, s. 409-422.

2. Scheuer B., *Pułapki rozwiązań indywidualistycznych, pułapki rozwiązań systemowych. W stronę nowej koncepcji człowieka gospodarującego*, w: Działania zbiorowe w teorii i praktyce, Prace Naukowe Akademii Ekonomicznej we Wrocławiu nr 1090, Wydawnictwo Akademii Ekonomicznej we Wrocławiu, Wrocław 2005, s. 186-202.
3. Scheuer B., *Kilka uwag o erozji kapitału społecznego. Glossa do Putnama*, w: Kapitał społeczny we wspólnotach, Zeszyty Naukowe Akademii Ekonomicznej w Poznaniu nr 58, Wydawnictwo Akademii Ekonomicznej w Poznaniu, Poznań 2005, s. 85-95.
4. Scheuer B., *Rynek-państwo. Fałszywa alternatywa*, Religia a gospodarka t. 1, Wydawnictwo KUL, Lublin 2005, s. 203-212.
5. Scheuer B., Normatywne podstawy procesów gospodarowania. W stronę nowego paradygmatu ekonomii jako nauki społecznej, w: *Człowiek wobec masowych zjawisk społecznych*, Klebaniuk J. (red.), Wydawnictwo ATUT, Wrocław 2006, s. 135-148.
6. Scheuer B., Instytucjonalne uwarunkowania bierności społecznej, w: *Bierność społeczna. Studia interdyscyplinarne*, Keplinger A. (red.), Wydawnictwo Eneteia, Warszawa 2008, s. 433-448.
7. Scheuer B., O kryzysie współczesnego społeczeństwa, czyli nasza wesoła apokalipsa wciąż na nowo przeżywana, w: *Gospodarka społeczna w Europie*, Pancer-Cybulska E. (red.), Wyższa Szkoła Handlowa, Wrocław 2008, s. 151-159.

W głównej mierze przedmiotem tych badań był społeczny i kulturowy kontekst procesów gospodarowania oraz relacje zachodzące pomiędzy ekonomią teoretyczną, a innymi naukami społecznymi. W coraz większym stopniu jednak dostrzegałem potrzebę pogłębienia wiedzy z obszaru metodologii i filozofii, zarówno ogólnych, jak i ekonomii, co poniekąd wynikało ze świadomości, iż kwestie te niejako poprzedzają problematykę, którą do tego momentu się zajmowałem. Z tego też względu dalsze badania oraz będące istotnym ich elementem studia literaturowe objęły główne problematykę filozoficznych i metodologicznych podstaw ekonomii jako nauki, a także wykorzystania koncepcji filozoficznych do analizy tejże ekonomii rozwoju. Zaowocowało to zarówno wystąpieniami na konferencjach, sympozjach i seminariach naukowych, a także, stanowiącym pewną spójną całość, cyklem publikacji.

Do najistotniejszych z tych ostatnich należy zaliczyć:

1. Scheuer B., *Metafizyczne wątki w ekonomii*, Optimum. Studia ekonomiczne nr 2(34), Wydawnictwo Uniwersytetu w Białymstoku, Białystok 2007, s. 34-41.
2. Scheuer B., Świat bez kultury, czyli kilka uwag o roli kulturowo-społecznego kontekstu we współczesnej ekonomii, w: *Nauka w kontekście wzorców kultury*, Płonka-Syroka B., Kaźmierczak A. (red.), Wydawnictwo DiG, Warszawa 2011, s. 103-130.
3. Scheuer B., Kryzys w teorii ekonomii jako źródło kryzysu gospodarczego, w: *Ekonomia i polityka w kryzysie. Kierunki zmian w teoriach*, Guzek M. (red.), Oficyna Wydawnicza Uczelni Łazarskiego, Warszawa 2012, s. 127-143.
4. Scheuer B., *Iluzja pewności, czyli kilka uwag o modernistycznym samozadowoleniu ekonomii*, Zeszyty Naukowe Wyższej Szkoły Bankowej we Wrocławiu nr 28/2012, Wydawnictwo Wyższej Szkoły Bankowej w Poznaniu, Poznań 2012, s. 19-34.
5. Scheuer B., *Radical constructivism and methodology of economics*, Zeszyty Naukowe Wyższej Szkoły Bankowej we Wrocławiu nr 28/2012, Wydawnictwo Wyższej Szkoły Bankowej w Poznaniu, Poznań 2012, s. 9-18.
6. Scheuer B., *O realistyczności założeń, falsyfikowalności hipotez i innych modernistycznych mitach współczesnej ekonomii*, *Ekonomia* nr 4 (25), Wydawnictwo Uniwersytetu Ekonomicznego we Wrocławiu, Wrocław 2013, s. 64-76.
7. Scheuer B., *Rozwój teorii ekonomii po kryzysie. Rewolucja czy ewolucja?*, w: *Współczesne problemy ekonomiczne. Wybrane zagadnienia teoretyczne a praktyka gospodarcza*, „Studia Ekonomiczne” Zeszyty Naukowe Wydziałowe nr 129, Wydawnictwo Uniwersytetu Ekonomicznego w Katowicach, Katowice 2013, s. 11-18.
8. Scheuer B., *Metafizyka ekonomii*, *Studia Ekonomiczne* nr 1(LXXVI), Instytut Nauk Ekonomicznych PAN, Warszawa 2013, s. 61-71.

Ustalenia dokonane w trakcie tych badań i zreferowane w wymienionych artykułach pozwoliły mi przygotować przedstawioną do oceny monografię. Przede wszystkim zatem wiązały się one z identyfikacją filozoficznych ograniczeń tkwiących w dyskursie metodologicznym w ekonomii oraz wyraźnie obecnej w nim nadreprezentacji jednej tradycji filozoficznej, która stanowiła i do dziś stanowi źródło przyjmowanych przez metodologów ekonomii i ekonomistów teoretycznych filozoficznych przesądzeń. W konsekwencji pozwoliło to również wykazać, iż reakcja ekonomistów na kryzys lat 2008-2011 w znaczącym stopniu warunkowana była przez te ograniczenia oraz, co równie, a może nawet bardziej istotne, że

także formułowana przy tej okazji – głównie w ramach ekonomicznej heterodoksji - krytyka głównego nurtu okazała się tymże ograniczeniom podlegać.

Drugi nurt moich badań wiązał się z udziałem w projekcie badawczym, którego kierownikiem był dr Z. Dokurno, a w którym badania prowadziliśmy w ramach zespołu wraz z prof. B. Fiedorem. Moja rola w tych badaniach sprowadzała się do analizy filozoficznych i metodologicznych aspektów zagadnień stanowiących główny przedmiot badań, czyli kwestii zrównoważonego rozwoju, tzw. zielonej gospodarki oraz relacji szeroko rozumianej ekonomii ekologicznej z ekonomiczną ortodoksją. Projekt ten zaowocował dwoma artykułami naukowymi:

1. Dokurno Z., Fiedor B., Scheuer B., *Paradygmat zrównoważonego rozwoju a współczesna makroekonomia – ujęcie epistemologiczne*, Ekonomista nr 1/2016, Wydawnictwo Key Text, Warszawa 2016, s. 11-31.
2. Dokurno Z., Fiedor B., Scheuer B., *Makroekonomiczna i metodologiczna perspektywa dyskursu wokół pojęcia zielonej gospodarki*, Gospodarka Narodowa nr 1/2016, Szkoła Główna Handlowa w Warszawie, Warszawa 2016, s. 5-28,

jednym rozdziałem w monografii, wydanej po Kongresie Ekonomistów Polskich:

1. Fiedor B., Dokurno Z., Scheuer B., Status badawczy ekonomii ekologicznej jako współczesnej heterodoksji ekonomicznej, w: *Nauki ekonomiczne. Stylizowane fakty a wyzwania współczesności*, Fiedor B. (red.), PTE, Warszawa 2015, s. 116-139,

oraz monografią współautorską:

1. Dokurno Z., Fiedor B., Scheuer B., *Contemporary Macroeconomics From The Perspective of Sustainable Development*, PWN Warszawa 2017, s. 180.

Jednym z głównych ustaleń dokonanych w przeprowadzonych analizach było stwierdzenie, iż kwestia tego czy koncepcje tworzone w ramach ekonomii ekologicznej są zdolne odegrać istotną rolę w procesie zmian dokonujących się we współczesnej ekonomii teoretycznej, czy też zostaną jedynie przeformułowane na język ekonomii ortodoksyjnej, stając się jej częścią, zależy w głównej mierze od tego, jaką fundament filozoficzno-metodologiczny przyjmą ekonomiści te, póki co heterodoksyjne, koncepcje tworzący.

Ostatni zaś nurt moich prac badawczych stanowią te, które można potraktować jako kontynuację i rozwinięcie tez zawartych w monografii *Metodologia ekonomii w perspektywie konstruktywistycznej*. Przede wszystkim dotyczyły one problemu doprecyzowania, co należałoby rozumieć przez orientację konstruktywistyczną w filozofii ekonomii oraz w jaki sposób wypracowane w ramach tej orientacji koncepcje można by

wykorzystać do analizy konkretnych problemów, na które natrafiają w swej pracy badawczej ekonomisci teoretyczni.

Do dnia dzisiejszego opublikowane w ramach tych badań prace obejmują jeden artykuł autorski, opublikowany w specjalnym tomie Studiów Metodologicznych, poświęconym filozofii ekonomii:

1. Scheuer B., *O roli prawdy w filozofii i nauce. Czy możliwa jest ekonomia bez prawdy?*, Studia Metodologiczne t. 35, Wydawnictwo Naukowe UAM, Poznań 2016, s. 261-289,

rozdział w monografii pt. *Metaekonomia. Zagadnienia z filozofii ekonomii*, nagrodzonej w 2017 I nagrodą w konkursie PTE na najlepszy podręcznik:

1. Scheuer B., *Konstruktywizm w ekonomii*, w: *Metaekonomia*, Gorazda M., Hardt Ł., Kwarciański T. (red.), Copernicus Center Press, Kraków 2016, s. 69-104,

oraz artykuł we współautorstwie:

1. Scheuer B., Maziarz M., *Philosophy of Economics: The Constructivist and Scientific Realist Interpretation of Macroeconomics*, *Filosofija. Socjologija* t. 30, nr. 1, Lithuanian Academy of Sciences, Wilno 2019, s. 8-16.

W pierwszej z wymienionych prac podjąłem kluczową, w kontekście relacji zachodzącej pomiędzy tym, co można określić mianem filozofii konstruktywizmu, a dominującym w ekonomii realizmem naukowym, kwestię prawdy i wynikającej z niej problematyki sposobów odniesienia teorii do jej dziedziny przedmiotowej. W głównej mierze wynikiem tych rozważań było stwierdzenie, iż oba podejścia w tym sensie nie są konkurencyjne, iż w ramach konstruktywizmu niejako zawiesza się odpowiedzi na pytania dotyczące ontycznego statusu jawiących się w poznaniu bytów, a nie, jak zazwyczaj postrzegają to realisci udziela na te pytania odpowiedzi negatywnych. Innymi słowy dla konstruktywistów wspólne jest przekonanie, że to, co można by określić przedmiotem odniesienia jest tworzone w ramach dyskursu i w najlepszym razie może być określone mianem postulowanej ontologii. W dużej mierze wynika z tego, że silnie obecne wątki konstruktywistyczne można odnaleźć w nurcie analizującym tzw. performatywność ekonomii.

W drugiej pracy przeprowadziłem analizę obecnych w dyskursie filozoficznym w ekonomii stanowisk, które można potraktować, jako najbliższe orientacji konstruktywistycznej, czyli podejścia retorycznego (reprezentowanego głównie przez D. N. McCloskey) oraz konstruktywnego empiryzmu. Głównym ustaleniem była teza, iż podejścia te, choć zawierają wiele elementów wspólnych z konstruktywizmem, to

jednak kluczowe dla tego ostatniego kwestie (m. in. dyskursywnego tworzenia przedmiotu badań) są w nich ujmowane odmiennie lub nie stanowią głównego ich elementu składowego. Pracę tę uzupełniało konstruktywistyczne „odczytanie” słynnego eseju M. Friedmana z 1953 roku oraz głównych wątków ekonomii beckerowskiej.

Ostatnia z wymienionych prac stanowiła pokłosie przeprowadzonych wspólnie z mgrm M. Maziarzem badań nad tzw. aferą Reinharta-Rogoffa. W pracy tej przedstawiliśmy dwa sposoby ujęcia problemu postrzegania tej afery, realistyczne i konstruktywistyczne, z czego wynikało stwierdzenie, iż pierwsze z nich, z uwagi na filozoficzne ograniczenia w nim zawarte, za kluczową uznaje kwestię tego, jakie błędy zostały popełnione przez badaczy w procesie interpretacji danych (postrzeganych jako opis niezależnej od poznania rzeczywistości), gdy tymczasem w ujęciu konstruktywistycznym dostrzec można to, że dane te nie stanowią elementu niezależnego od teorii, a traktowanie zdań je opisujących, jako bardziej „pewnych” od zdań teoretycznych jest nieuzasadnione.

W sumie mój dorobek publikacyjny po doktoracie obejmuje 27 prac badawczych, w tym 2 monografie autorskie i 1 współautorską, 7 rozdziałów w monografiach oraz 17 autorskich i współautorskich artykułów naukowych.

W swojej dalszej pracy badawczej zamierzam skupić się głównie na analizie dyskursu teoretycznego w makroekonomii ze szczególnym uwzględnieniem roli tzw. „stylizowanych faktów” dla tegoż dyskursu oraz problemem tego, w jaki sposób zależności zachodzące pomiędzy poszczególnymi stanowiskami teoretycznymi wpływają na ich treść.

5.2. Recenzje

Istotnym elementem mojej pracy naukowej stanowią przygotowane przeze mnie recenzje książek, artykułów naukowych oraz projektów badawczych. W roku 2010 w *Ekonomiście* [2010/6] opublikowana została moja recenzja książki H. G. Adamkiewicz - Drwiłło pt. *Współczesna metodologia nauk ekonomicznych* [Dom Organizatora TNOiK, Toruń 2008].

W roku 2015 recenzowałem artykuł w czasopiśmie *Ekonomia. Wrocław Economic Review*, w roku 2016 natomiast w czasopiśmie *Sensus Historiae. Studia interdyscyplinarne* oraz anglojęzyczne artykuły w *Journal of Quality and Environmental Studies*, Towarzystwa Naukowego Jakość i Środowisko.

W roku 2016 recenzowałem z kolei wniosek badawczy w konkursie Narodowego Centrum Nauki OPUS.

5.3. Osiągnięcia organizacyjne i dydaktyczne

Moje doświadczenie naukowe starałem się też wykorzystywać w pracy dydaktycznej oraz organizacyjnej. Jestem promotorem 27 prac magisterskich oraz opiekunem Koła Naukowego Mówców UE we Wrocławiu. Pełnię także rolę promotora pomocniczego w przewodzie doktorskim mgra M. Maziarza (promotorem głównym jest prof. zw. dr hab. S. Czaja). Współpracowałem z wieloma kołami naukowymi przygotowując wykłady popularyzatorskie oraz biorąc udział w przygotowywanych przez nie debatach naukowych. W latach 2008 i 2010 otrzymałem nagrody studenckie B.E.S.T. przyznawane najlepszym prowadzącym na UE we Wrocławiu, a w roku 2017 zająłem II miejsce w konkursie organizowanym przez studenckie radio LUZ na najsympatyczniejszego prowadzącego wrocławskich uczelni.

W pracach organizacyjnych na szczególną uwagę zasługuje członkostwo w 3 Senackich Komisjach kadencji 2016-2020 na UE we Wrocławiu: Komisji Wydawniczej, Wyborczej oraz ds. Kształcenia Kadr Naukowych.

Byłem także kierownikiem komitetu organizacyjnego seminarium naukowego „Filozoficznie o ekonomii”, które odbyło się 08.12.2017 roku na UE we Wrocławiu w ramach cyklicznych spotkań Polskiej Sieci Filozofii Ekonomii (której jestem członkiem i jednym z założycieli) oraz przygotowałem wraz z Wrocławskim Oddziałem PTE seminarium naukowe z udziałem prof. D. N. McCloskey pt. *Metaphors economists live by*.